Lieta Nr. C28350212

Nr. SKC-255/2015

S P R I E D U M S

Rīgā 2015.gada 10.decembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese referente A.Čerņavska

tiesnese V.Cīrule

tiesnesis V.Jonikāns

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar maksātnespējīgās SIA „/Nosaukums/" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 18.marta spriedumu maksātnespējīgās SIA /Nosaukums/" prasībā pret /pers. B/ par naudas līdzekļu piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Maksātnespējīgās SIA „/Nosaukums/" (turpmāk MSIA) administrators Kaspars Oļehnovičs 2012.gada 23.aprīlī cēlis tiesā prasību pret /pers. B/ par 25 204,34 Ls piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts tālāk minētais pamatojums.

[1.1] Ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2011.gada 27.oktobra spriedumu pasludināts SIA „/Nosaukums/" maksātnespējas process, par administratoru iecelts Kaspars Oļehnovičs.

[1.2] Pārbaudot MSIA „/Nosaukums/" grāmatvedības dokumentus, administrators konstatēja, ka /pers. B/, būdama sabiedrības valdes locekle, laika posmā no 2011.gada 30.septembra līdz 2011.gada 1.novembrim no SIA „/Nosaukums/" bankas kontiem vairākkārt noņēmusi naudu, kopsummā 25 204,34 Ls. Atbilstoši Civillikuma 2343. un 2344.panta noteikumiem /pers. B/ nav devusi norēķinu par naudas līdzekļu izlietošanu sabiedrības labā. Arī atbildētājas norādītās personas - sabiedrības direktors /pers. G/ un SIA „Auditus Questus", dokumentus un informāciju par izmaksātajiem naudas līdzekļiem administratoram nav sniegušas. Tādējādi atzīstams, ka izmaksas ir veiktas bez tiesiska pamata.

[1.3] Prasība pamatota ar Maksātnespējas likuma 27.panta 1. un 4.punktu, 70.panta pirmo un otro daļu, Civillikuma 2343., 2344., 2376. un 2389.pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 16.augusta spriedumu prasība apmierināta. No /pers. B/ MSIA „/Nosaukums/" labā piedzīti 25 204,34 Ls un tiesāšanās izdevumi 547,27 Ls. MSIA „/Nosaukums/" noteiktas tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai) saņemt likumiskos 6% gadā no parāda summas.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2013.gada 18.marta spriedumu nosprieda prasību noraidīt.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem motīviem.

[3.1] Apelācijas sūdzībā netiek apstrīdēti pirmās instances tiesas lietā nodibinātie fakti, ka /pers. B/ no 2010.gada 1.decembra bija SIA „/Nosaukums/" valdes priekšsēdētāja ar tiesībām pārstāvēt sabiedrību atsevišķi, un atbilstoši iesniegtajiem rakstveida pierādījumiem viņa no sabiedrības norēķinu kontiem ir saņēmusi naudas līdzekļus 25 204,34 Ls, par kuru izlietojumu attaisnojoši dokumenti administratoram nav iesniegti.

[3.2] Tiesa piekrīt apelācijas sūdzībā paustajam viedoklim, ka Civillikuma 2343., 2344., 2376. un 2389.pants pušu strīdā nav piemērojams un nav attiecināms uz lietā nodibinātajiem faktiskajiem apstākļiem.

Ar Maksātnespējas likuma 65.panta 8.punktu noteikts, ka pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators izvērtē un ceļ tiesā prasības pret tās pārvaldes institūciju locekļiem par viņu nodarīto zaudējumu atlīdzību (..).

Sabiedrības vēlētu amatpersonu – valdes locekļu – atbildību sabiedrības priekšā nosaka Komerclikuma 169.pants, bet pienākumu iegrāmatot sabiedrības līdzekļu izlietojumu noteic likums „Par grāmatvedību". Prasību par zaudējumu piedziņu no parādnieka bijušās amatpersonas /pers. B/, pamatojoties uz Komerclikuma 169.panta trešo daļu, administrators nav cēlis.

Tiesa pēc savas iniciatīvas nevar piemērot citas tiesību normas, nepārsniedzot prasījuma robežas. Citas materiālo tiesību normas piemērošana varētu būt iespējama, pastāvot tiem pašiem juridiskajiem faktiem, un tādā gadījumā tā nebūtu prasības pamata grozīšana, taču izskatāmajā lietā administrators prasību pamatojošos apstākļus (juridiskos faktus) ir sasaistījis ar konkrētām tiesību normām un nav izmantojis tiesības rakstveidā grozīt prasības pamatu vai priekšmetu. Tādējādi prasības pieteikumā pieļautie trūkumi liedz to apmierināt.

[4] Kasācijas sūdzībā MSIA „/Nosaukums/" administrators lūdzis atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai tālāk norādīto apsvērumu dēļ.

[4.1] Tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 2343., 2344. un 2389.pantu, jo nav ņēmusi vērā, ka uzņēmuma valdes loceklis ir arī tās pilnvarnieks, ko noteic Civillikuma otrā daļa un Komerclikuma 221.panta pirmā daļa. Neiesniedzot administratoram attaisnojuma dokumentus, maksātnespējīgajai sabiedrībai rodas tiesības atprasīt tos naudas līdzekļus, kurus bez jebkāda tiesiska pamata tur atbildētāja.

[4.3] Tiesas secinājums, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 65.panta 8.punktu un Komerclikuma 169.pantu administratoram pret bijušajiem valdes locekļiem ir tiesības celt prasību tikai par zaudējumu piedziņu, neatbilst šo tiesību normu saturam. Administratoram, pastāvot citām tiesiskajām attiecībām, nav liegts celt arī cita veida prasības.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to noteic Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Civillietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams tālāk norādīto iemeslu dēļ.

[6] Tiesību norma kā tāda nav prasības pamats. Lietā noskaidroto apstākļu, kas veido prasības pamatu (juridisko faktu), sasaiste ar tiesību normas hipotēzi par strīda pušu materiāltiesiskās attiecības esamību, grozīšanos vai izbeigšanos, jeb citiem vārdiem, lietas faktiskajiem apstākļiem piemērojamās tiesību normas atrašana, ir tiesas uzdevums. Minētā atziņa ir nostiprināta Augstākās tiesas praksē (*sk. Senāta 2006.gada 15.novembra spriedumu lietā Nr.SKC-635, 2013.gada 9.oktobra spriedumu lietā Nr.SKC-400*).

Juridiskajā literatūrā atzīts, ka: „(..) likumu neaizrādīšana un pat nepareiza aizrādīšana neatņem prasītājam iespēju panākt taisnīgu tiesas aizsardzību,

vēl vairāk tādēļ, ka *jura novit curia* – tiesai pašai jāzin likumi un jāpiemēro tie ne tikai pēc likuma burta, bet arī pēc likuma gara." (*sk. Dr.jur. V.Bukovskis. Civīlprocesa mācības grāmata. Autora izdevums, Rīga, 1933, 305.lpp.*).

Tādējādi tiesa ne tikai ir tiesīga, bet tai ir pienākums konkrētajam gadījumam piemērot atbilstošas tiesību normas, kaut arī tās nesakrīt ar prasības pieteikumā uzrādītajām vai tajā vispār nav minētas.

Civillietu departamenta ieskatā, apelācijas instances tiesa nepamatoti noraidījusi prasību tādēļ, ka tā celta, pamatojoties uz tiesību normām, kuras lietā nav piemērojamas. Tiesa nav izskatījusi prasību pēc būtības, analizējot prasības pamatā esošo faktisko apstākļu kopumu, bet gan, aprobežojusies ar kļūdainu secinājumu, ka prasības pieteikumā pieļautie trūkumi liedz to apmierināt esošā prasījuma robežās. Līdz ar to šāds spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 189.panta trešajā daļā noteiktajam sprieduma likumīguma un pamatotības kritērijam.

Lietas faktiskie apstākļi, par kuriem strīds nepastāv, proti, ka SIA „/Nosaukums/" valdes locekle /pers. B/ no konta izņēmusi naudas līdzekļus, neiesniedzot par to attaisnojuma dokumentus naudas izlietošanā sabiedrības komercdarbībā, ir tie lietas pamata fakti, kas tiesai bija jāvērtē, noskaidrojot, vai šādas atbildētājas darbības rezultātā ir noticis sabiedrības mantas samazinājums.

[7] Komerclikuma 169.panta otrā daļa noteic, ka valdes locekļi solidāri atbild par zaudējumiem, ko tie nodarījuši sabiedrībai. Savukārt ar jēdzienu „zaudējums" saprot jebkādu mantas samazinājumu, zudumu vai bojājumu, kā arī peļņas atrāvumu, papildu izdevumus un citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas (*sk. K.Torgāns. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. – Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2006, 238.lpp.*).

Civillietu departaments norāda, ka jautājumā par sabiedrības vēlētu amatpersonu atbildību sabiedrības priekšā saskaņā ar Komerclikuma 169.panta otro daļu par apgrozāmo līdzekļu samazinājumu (zaudējumu nodarīšanu) ar naudas izņemšanu no sabiedrības kases vai konta un tās izlietošanu privātām vajadzībām pastāv pietiekami stabila tiesu prakse. Tā, izskatot faktisko un tiesisko apstākļu ziņā līdzīgu lietu, Senāts ir atzinis, ka sabiedrības valdes priekšsēdētājs, vairākkārt izņemot no sabiedrības konta skaidru naudu, un neiesniedzot pierādījumus par šo naudas līdzekļu izlietojumu sabiedrības interesēs, tādējādi ir nodarījis sabiedrībai zaudējumus, jo savus pienākumus nav pildījis kā krietns un rūpīgs saimnieks (*sk. Senāta 2011.gada 25.maija spriedumu lietā Nr.SKC-68*). Atbildība neiestājas vienīgi tad, ja valdes (padomes) loceklis pierāda, ka attiecīgajā situācijā ir rīkojies kā krietns un rūpīgs saimnieks, respektīvi – nav pielaidis pat vieglu neuzmanību (*sk. Senāta 2014.gada 15.janvāra spriedumu lietā Nr.SKC-101, 2014.gada 27.jūnija spriedumu lietā Nr.SKC-38*).

Tādējādi apelācijas instances tiesa, pareizi atsaucoties uz Komerclikuma 169.pantu, bet to nepiemērojot, nav atbilstoši vērtējusi prasības pamata faktus.

[8] Pastāvot šādiem apstākļiem, kad prasība nav izskatīta pēc būtības, apelācijas instances tiesas spriedumu nevar atzīt par tiesisku, un tas ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Civillietu departaments

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2013.gada 18.marta spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese A.Čerņavska

Tiesnese V.Cīrule

Tiesnesis V.Jonikāns